

Abstrakt

Estetické vnímání květů člověkem bylo dlouho opomíjeným tématem ve výzkumu interakcí člověka a rostlin. Teorie, které se zabývaly estetickým vnímáním rostlin a vlivem rostlin na well-being člověka, většinou používaly obecné pojmy jako vegetace, zeleň nebo pokojové rostliny, a ignorovaly tak obrovskou rozmanitost tvarů a barev jednotlivých rostlin. Jsme přesvědčeni, že specifické rysy různých rostlinných druhů hrají klíčovou roli při vzbuzování estetických reakcí člověka, a možná také ovlivňují sílu efektů na lidský well-being. Rozhodli jsme se, že se pokusíme identifikovat některé rysy květin, které by mohly ovlivňovat estetické reakce člověka, a empiricky otestujeme jejich relevanci. Výběr rysů květin vycházel z evolučních teoretických rámců, které se zabývají původem estetických reakcí člověka na květiny (Teorie výběru habitatu), různé tvary (Teorie zpracování informací) a barvy (Teorie ekologické valence).

V první studii jsme nechali více než 2000 účastníků hodnotit krásu fotografií 52 českých divokých květin. Naše výsledky ukázaly na silnou shodu mezi hodnotiteli. Typičnost květin měla pozitivní efekt na hodnocení jejich krásy. Také silně negativně korelovala s komplexitou květin. Důležitá byla i květní symetrie. Bilaterálně symetrické květiny byly považovány za velmi komplexní a velmi málo typické a měly nízké hodnocení krásy. U radiálně symetrických květů jsme pozorovali opak. Při hodnocení krásy květin měla barva menší roli než tvar. Modrá byla hodnocena nejlépe a žlutá nejhůře.

Ve druhé studii jsme se zaměřili na předpoklady vlivné, ale dosud empiricky netestované Teorie výběru habitatu. Ta tvrdí, že v průběhu lidské historie hrály květiny úlohu signálů odkazujících na úrodnost prostředí a příslib budoucí dostupnosti potravy (plodů). Vztah mezi potravou a květinami je prý základem lidských estetických reakcí na květiny. Zůstali jsme věrni logice této teorie, která předpokládá, že čím silnější je daný signál, tím silnější bude i reakce na něj. Proto jsme srovnali květiny se silnějším signálem dostupnosti potravy – s plody. Ve třech nezávislých studiích s více než 2500 účastníky jsme nechali lidi hodnotit kvetoucí a plodící stádia českých a afrických jedlých rostlin. Naše výsledky neodhalily žádné rozdíly v hodnocení květů a plodů u českých rostlin, ale ukázaly na výrazně silnější estetickou reakci na květy afrických rostlin. Na základě našich výsledků usuzujeme, že teorie výběru habitatu nemá oporu v datech.

Ve třetí studii jsme zkoumali mezikulturní podobnosti a rozdíly v estetických reakcích na květiny. Srovnali jsme 150 osob z Česka a Keni, které řadily vytištěné fotografie 40 květin podle toho, jak se jim líbily, od nejlepší po nejhorší. Následně jsme korelovali průměrné umístění každé květiny mezi českým a keňským souborem. Objevili jsme velmi silnou pozitivní korelaci mezi Čechy a Keňany a jen drobné rozdíly ve struktuře jejich řazení. Naše data podporují myšlenku, že estetické reakce na květiny mohou být vlastní člověku jakožto druhu. Naše studie byla však příliš omezená na to, abychom mohli její výsledky generalizovat.

Poslední studie měla za cíl replikovat výsledky naší první studie a prozkoumat, zda estetické reakce na květiny zůstávají neměnné v čase a napříč různými stimuly a hodnotiteli. Také jsme chtěli srovnat validitu fotografických stimulů, upravených obrázků z internetu a reálných květin. Během tří nezávislých měření s více než třemi stovkami účastníků jsme zjistili, že hodnocení krásy květin velmi silně pozitivně koreluje napříč typy stimulů, a fotografie a upravené obrázky z internetu tedy mohou sloužit jako náhrada za reálné květiny. Ostatní výsledky byly velmi podobné těm z naší první studie. Taktéž jsme úspěšně uplatnili novou metodu pro hodnocení efektu barvy na celkové hodnocení při

současné kontrole na tvar – hodnocení pod monochromatickým (červeným) světlem a následně pod polychromatickým (žlutým) světlem.

Doufáme, že výsledky našich studií budou nápomocné pro pracovníky zapojené do globálního trhu s květinami, odborníky na ochranu životního prostředí a na vzdělání, a pro výzkumníky zabývající se lidským vnímáním.